

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.І.МЕЧНИКОВА
ФАКУЛЬТЕТ ІСТОРІЇ ТА ФІЛОСОФІЇ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор

«20» листопада 2021 р.

**ПРОГРАМА державного іспиту
з історії філософії**

підготовки першого рівня вищої освіти (бакалаврського)
(назва освітнього рівня)

Спеціальність 033 Філософія
(шифр і назва)

факультет історії та філософії
(назва інституту, факультету)

2021

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО:

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Факультет історії та філософії

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: кафедра філософії

Затверджено навчально-методичною комісією факультету історії та філософії

Протокол № 4 від "8" зрудня 2020 р.

Голова комісії _____ (доц. С.В.Ковальський)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Затверджено Вченою радою факультету історії та філософії

Протокол № 5 від "18" лютого 2021 р.

Декан _____ (проф. В.Г.Кушнір)
(підпис) (прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програму державного іспиту з історії філософії складено на основі чинних стандартів підготовки бакалаврів у системі вищої освіти зі спеціальності **033 Філософія**. Вивчення історії філософії базується на хронологічному та логічному відтворенні розвитку філософських ідей, головних періодів філософії, тому є важливою складовою циклу професійної підготовки здобувачів першого (бакалаврського) освітньо – професійного рівня спеціальності **033 Філософія**.

Мета державного іспиту з історії філософії полягає у визначенні відповідностей знань, вмінь та навичок бакалаврів. Програма державного іспиту з історії філософії визначає окремі теми і питання, які є важливими для професійної підготовки філософа, є актуальними для освоєння сучасної філософії і відповідають вимогам, що висуваються Міністерством освіти і науки України.

Випускник-бакалавр повинен знати:

- історичні етапи та теоретичні рівні розвитку світової та вітчизняної філософії; - основні філософські концепції і теорії;
- головні проблеми та методи їх вирішення, що виникли протягом існування філософського напрямку;
- загальний культурний контекст кожного історико-філософського етапу;
- зміст базових першоджерел та дослідницької літератури з історії філософії.

Випускник-бакалавр повинен вміти:

- виокремлювати особливості та характерні риси філософських напрямків;
- порівнювати між собою провідні ідеї окремих філософських шкіл;
- осмислювати та розрізняти філософську проблематику основних етапів розвитку філософської думки.

На державного іспиту з історії філософії здобувач першого (бакалаврського) освітньо – професійного рівня спеціальності **033 Філософія** повинен продемонструвати знання таких розділів з історії філософії:

Розділ I – філософія Сходу;

Розділ II – антична та середньовічна філософія;

Розділ III - філософія Відродження, Нового часу та німецької класичної філософії;

Розділ IV – історія філософії України;

Розділ V- історія російської філософії.

Розділ VI – сучасна західна філософія.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ ДЕРЖАВНОГО ІСПИТУ З ІСТОРІЇ ФІЛОСОФІЇ

Розділ I - філософія Сходу

Генезис індійської філософії. Специфіка магічних релігій. Закон жертви і його релігійно-магічний зміст. Жертва знанням як вищий тип жертви. Виникнення релігійної свідомості. Поняття Брахмана і Атмана в упанішадах. Проблема пізнання брахмана: його релігійний, магічний і філософський зміст. Школи шраманського періоду. Специфіка філософського знання.

Буддизм як релігійно-філософська система. Основні принципи філософії буддизму. Вчення про чотири шляхетні істини. Вчення про причинність. Проблема душі і Бога. Еволюція релігійно-філософських поглядів буддизму.

Філософські школи буддизму. Хінаяна і Махаяна як релігійні напрямки в буддизмі. Проблема реальності сансари і нірвани. Проблема пізнаваності зовнішнього світу.

Філософія санх'я. Вчення про таттви в філософії санх'я. Пуруша і пракріті. Вчення про гуни. Еволюція та інволюція. Вчення про тонке і грубе тіло. Парінама Саткар'явада. Критика теїзму та його значення. Онтологія санх'ї. Проблема звільнення.

Філософія джайнізму. Вчення про субстанцію і пізнання в філософії джайнізму. Критика вчення буддистів про миттевість буття. Критика ідеї бога-творця. Вчення про дживу і обґрунтування існування душі. Етичні погляди джайнізму. Вчення про карму. Класифікація карм у джайнізмі Анекантавада і сьядвада. Ступені пізнання. Вчення про поневолення і звільнення.

Філософія адвайта веданти. Обґрунтування Адвайта-веданти. Гаудапада і Шанкара. Адвайта веданта Шанкари. Вьявахаріка и парамартхіка. Віварта стакар'явада. Майявада. Вчення про прамани. Пріоритет шруті. Вчення про світ і майю. Вчення про душу. Вчення про визволення. Проблема реальності брахмана та нашого «Я».

Особливості філософії вішішта-адвайта веданти та двайта-веданти. Вішішта-адвайта веданта Рамануджи. Релігійні підстави філософії Рамануджи. Критика Рамануджою основних положень адвайта-веданти. Вчення Рамануджи про світ і людину. Вчення про визволення. Обґрунтування переваг карма-марги. Двайта-веданта Мадхви. Релігійні підстави та особливості філософської системи Мадхви. Критика абсолютного монізму Шанкари. Обґрунтування концепції обмеженого монізму. Бог як верховна особистість. Божественна ієрархія. Ставлення людини до Бога.

Особливості китайської філософії (конфуціанство та даосизм). Філософія конфуціанства. Вчення про ритуал. Функції ритуалу в конфуціанстві. Положення про «відновлення імен» у конфуціанстві і його соціально-філософський зміст. Даосизм і конфуціанство. Критика конфуціанства в даосизмі. Вчення про «дао» і «де». Принцип «недіяння» та його значення.

Розділ II – антична та середньовічна філософія

Виникнення філософії в Стародавній Греції. Проблема походження філософії. Версія походження філософії в Стародавній Греції, відома як «грецьке чудо». Версія запозичення греками філософії у середземноморських народів (фінікійців, єгиптян, іранців). Міфологічна версія походження філософії (Гомер, Гесіод, Орфей, Ферекид, архаїчні поети, Сім мудрих). Етимологія давньогрецького слова «філософія». 585 рік до н.е. як рік початку давньогрецької філософії. Фалес як перший давньогрецький філософ. Мілетська школа (Фалес, Анаксимандр, Анаксімен) як перша давньогрецька філософська школа.

Проблема буття в ранній античній філософії: Елейська школа, Геракліт, Емпедокл. Ксенофан і Елейська філософська школа (Парменід, Зенон Елейський, Меліс). Парменід як перший філософ, який порушив питання про буття. Вчення Геракліта про Логос. Вчення Емпедокла про чотири елементи.

Проблема буття в ранній античній філософії: («числа», «атоми», «гомеомерії»). Піфагорійське вчення про число. «Гомеомерії» Анаксагору й Архелая. Атомізм Левкіппа та Демокрита.

Проблема множинності буття в ранній софістиці. Походження античної софістики. Горгій. Протагор. Старші (Антифонт, Продік, Гіппій) та молодші (Лікофрон, Фразімах, Алкідамант) софісти.

Філософія Сократа та сократичних шкіл. Філософські погляди Сократа. Сократичний метод. Майєвтика. Іронія Сократа. Кініки (Антисфен, Діоген Синопський, Кратет). Кіренаїки (Аристипп). Мегаро-еретрейська школа (діалектики). Федон. Есхін.

Проблема буття у філософії Платона й Аристотеля. Фізика та вчення про ідеї Платона. «Перша філософія» (метафізика) та фізика Аристотеля.

Етика Платона й Аристотеля. Вчення Платона про «Благо». Вчення Аристотеля про «Щастя».

Практична філософія скептиків, стоїків та епікурейців. Філософія як пошук щастя: скептицизм (піронізм, новий скептицизм Секста Емпірика), стоїцизм (ранній, середній та римський), епікуреїзм.

Філософія неоплатонізму та його представники. Теософія Амонія Саккаса. Вчення Плотіна про Єдине, Розум і Світову Душу. Практична філософія Порфирія. Теургія Ямвліха. Багатоступеневе суще Прокла.

Антична еkleктика. Потамон як автор терміну «еклектика». Римська філософія як еkleктична філософія (Цицерон, Сенека, Марк Аврелій).

Періодизація філософії середніх віків, основна проблематика кожного з періодів. Проблема джерел середньовічної філософії: роль античної спадщини та християнської традиції. Співвідношення філософії та теології в теоріях середньовічних мислителів. Філософська складова у теоріях Отців Церкви. Проблематика та періодизація схоластичної філософії. Друга схоластика та її співвідношення з філософією середніх віків та нового часу.

Східна і західна патристика: хронологічні рамки, персоналії, основна філософська проблематика. Особливості розвитку теологічної думки в Західній та Східній Римських імперіях. Зміст тези «філософія є служницею богослов'я». Проблема використання латини та грецької в становленні особливостей патріотичної думки. Особливості розуміння сутності людини та Бога в грецькій та латинській патристиці.

Роль Аврелія Августина в розвитку філософії середніх віків. Життєвий шлях Августина. Пошуки Бога та власного місця в історії світу. Вчення про Небесний Єрусалим та Земний Вавилон. Сутність людини за Августином («Сповідь»). Вчення про людську історію в працях Августина. Два шляхи до формування середньовічної філософії – «відмовитись» від античності заради Святого Письма (Августин) та спробувати «законсервувати» античність (Боецій).

Схоластична філософія: метод, основні проблеми, періодизація. Герменевтичний спосіб пошуку істини. Сутність екзегетичних процедур. Рання схоластика. Школа Алкуїна. Творчість Еріугени. Суперечки діалектиків та анти-діалектиків. Школи XII ст. Номіналізм, реалізм, концептуалізм. «Повернення Аристотеля» та формування зрілої схоластики. Тенденції розвитку схоластичної проблематики в пізній схоластиці.

Принципи «Вірую, щоб розуміти» і «Розумію, щоб вірити» в європейській філософії середніх віків. Співвідношення віри та розуму як одна з головних проблем середньовічної філософії. Постановка проблеми в патристиці. Об'єкти філософського знання та теології. Пошуки Петра Абеляра в галузі вивчення священних текстів. Ансельм Кентерберійський та його внесок в рішення проблеми співвідношення віри та розуму.

Містична філософія середніх віків: основні проблеми та персоналії. Роль апофатичного богослов'я в формуванні містичного імпульсу в середньовічній філософії. Вплив грецької патристики на творчість Еріугени. Погляди Св. Бернара. Теорія Бонавентури, «Путівник души до Бога». Мейстер Екхарт.

Місце Фоми Аквінського у розвитку філософії середніх віків. Проблема повернення Аристотеля в середньовічну філософію. Формування університетів в Європі та місце Вільних Мистецтв у вищій освіті. Суперечки навкруг аверроїзму в XIII ст. Створення теологічного знання, орієнтованого на систему Аристотеля. Система Фоми Аквінського як пік розвитку

середньовічної філософії. Місце філософії в системі людського знання за Фомаю Аквінським. Завершення спору про універсали в роботах Фоми.

Розділ III – філософія Відродження, Нового часу та німецької класичної філософії

Ранній італійський гуманізм і християнський гуманізм заальпійського Відродження.

Ранній італійський гуманізм (Ф.Петрарка; «громадянський гуманізм» К.Салютаті, Л.Бруні, П.Браччоліні; епікуреїзм К.Раймонді, Л.Валлі) і християнський гуманізм заальпійського Відродження (Еразм з Роттердаму, Т. Мор та ін.).

Ренесансні неоплатонізм і перипатетизм. Ренесансні неоплатонізм (Кузанець, флорентійські академіки М.Фічіно, Дж.Піко делла Мірандола) і перипатетизм (П.Помпонацці, А.Чезальпіно, Дж.Ч.Ваніні).

Натурфілософія XVI ст. Б.Телезіо, Ф.Патриці, Дж.Бруно та ін.

Проблема людини й соціально-політичні вчення доби Відродження. Дж.Манетті, Дж.Піко делла Мірандола, М.Монтень; Н.Макиавеллі, Т.Мор, Т.Кампанелла.

«Велике відновлення наук» Ф.Бекона. Програма «Великого відновлення наук» Ф.Бекона. Емпіризм і розробка індуктивного методу.

Р.Декарт як основоположник Нової філософії. Раціоналістична методологія, дуалістична метафізика, механістична фізика Р.Декарта.

Номіналізм філософського вчення Т.Гоббса. «Левіафан». Сенсуалізм і номіналізм філософського вчення Т.Гоббса про тіла, людину й державу. Полеміка з Декартом.

Послідовники й критики Декарта. Оказіоналісти, Б. де Фонтенель, Рєгіус, А.Арно, П.Гассенді).

Пантеїстичне вчення Б.Спінози про субстанцію. Раціоналістичний монізм, пантеїзм і детермінізм у вченні Б.Спінози про субстанцію.

Сенсуалістична епістемологія Дж. Локка. Теорія держави. Сенсуалізм Дж.Локка. Теорія держави: критика Р.Філмера й Т.Гоббса.

Плюралістична метафізика Г. Лейбніца. «Теодицея». Г.Лейбніц про плюралізм субстанцій, наперед встановлену гармонію, критику Локком вроджених ідей, істини розуму й факту. «Теодицея».

Британський деїзм XVIII ст. про мораль, матерію й психічні явища. Англійський деїзм XVIII ст. про мораль (Шефтсбері, Б.Мандевіль), матерію й психічні явища (Дж.Толанд, Е.Коллінз, Д.Гартлі й Дж.Прістлі).

Суб'єктивізм і номіналізм Дж.Берклі. Вплив на ранню американську філософію. Критика атеїстів, деїстів і вчення Ньютона. Вплив Берклі й оказіоналістів на перших американських філософів: С.Джонсона й Дж.Едвардса.

Скептицизм Д.Юма й спроба його подолання Шотландською школою «загального почуття». Сенсуалістичний скептицизм (агностицизм) Д.Юма й спроба його подолання Шотландською школою «здорового глузду» (загального почуття): Т.Рід, Дж.Освальд, Д.Стюарт та ін.

Філософія американського й французького Просвітництва XVIII ст. Філософія французького Просвітництва (Ш.Л.Монтеск'є, Вольтер, Е.Б.Кондільяк, Ж.Ж.Руссо). Французький матеріалізм XVIII ст. (Ж.О.Ламетрі, Д.Дідро, П.А.Гольбах, К.А.Гельвецій). Американське «Століття Просвітництва»: Б. Франклін, Т. Джефферсон, Т. Пейн.

Німецька класична філософія: сутність та визначальні риси. Природничонаукові відкриття та їх вплив на становлення німецької філософії. Теоретичні джерела виникнення класичної німецької філософії. Характерні риси: домінування ідеалізму; розуміння філософії як спеціальної системи філософських дисциплін, категорій, ідей, розробка цілісної концепції діалектики, поворот від традиційних філософських проблем (буття, мислення тощо) до проблеми людської сутності

«Трансцендентальний критицизм» І.Канта. Догматизм раціоналізму та емпіризму за Кантом. Особливість трансцендентального підходу до критики пізнання.

Поняття пізнання та знання у І. Канта. Критика теорії вродженого знання і вчення про інтелектуальну інтуїцію. Чотири вимоги, яким має відповідати пізнання. Форма і зміст знання. Поняття «трансцендентний», «трансцендентальний» і «апріорний» у І. Канта. Новий погляд на

апріорне пізнання. Трансцендентальне пізнання. Вчення про феномени і ноумени. Трансцендентальна діалектика Канта. Чи можлива метафізика як наука?

Основні завдання та структура «Критики чистого розуму» І. Канта. Основні розділи трансцендентального вчення про початки й підстави їх поділу (структурний аналіз). Основні завдання кожного з розділів (проблемний аналіз). Як можливі апріорні синтетичні судження в математиці?

Вчення про категорії в трансцендентальній аналітиці І. Канта. Метафізична і трансцендентальна дедукція категорій. Завдання метафізичної дедукції категорій. Новий погляд на судження і категорії. Завдання трансцендентальної дедукції категорій. Як можливі апріорні синтетичні судження в природознавстві?

«Критика практичного розуму» І. Канта: її основні ідеї та структура. Ідея етики як науки. Критика євдемоністичної етики. Вчення про чистий практичний розум. Гіпотетичний і категоричний імператив. Постулати практичного розуму. Примат практичного розуму. Мораль і право. Мораль і релігія.

Основні ідеї «Науковчення» І.Г. Фіхте. Подолання «догматизму» Канта. Ідея науковчення. Три основоположні. Проблема суб'єкта і перехід до об'єктивного ідеалізму. Практична філософія Фіхте.

Еволюція філософських поглядів Ф.В.Й. Шеллінга. Натурфілософія Шеллінга. Система трансцендентального ідеалізму. Від «філософії тотожності» до «філософії одкровення».

Абсолютний ідеалізм Г.В.Ф. Гегеля: його основні ідеї і поняття. «Наука логіки» Гегеля і її основні категорії. Три відносини думки до дійсності. Критика суб'єктивного і об'єктивного ідеалізму. Панлогізм Гегеля. Суб'єктивна, об'єктивна і абсолютна ідея.

Метод і система Г.В.Ф. Гегеля. «Енциклопедія філософських наук»: її структура, основні завдання та передумови. Критика метафізики і ідея діалектичного методу. Критика філософії Гегеля.

Антропологічний матеріалізм» Л. Фейєрбаха. Предмет і завдання « нової філософії» («філософії майбутнього»). Принцип антропологічного матеріалізму. Специфіка діалектичного методу. Фейєрбах і марксизм. Любов та її місце у системі мислителя. Принцип тотожності мислення і буття. Істинна (антропологічна) та хибна (богословська) сутність релігії. Сенсуалістична спрямованість філософії Фейєрбаха.

Розділ IV – історія філософії України

Нація і феномен національної філософії (на матеріалах української філософської традиції). Філософія як елемент духовної культури. Загальнолюдське та особливе у духовній культурі у цілому та філософській зокрема.

Філософські пошуки доби Київської Русі. Особливості розвитку філософської культури доби Київської Русі. «Слово про Закон і Благодать» митрополита Іларіона Київського. «Моління Данила Заточника»: філософська проблематика твору. «Слово о полку Ігоревім»: історіософська проблематика.

Розвиток ренесансних ідей в духовній культурі України. Головні риси ренесансного світосприйняття та його філософський зміст. Роль письменників гуманістів в поширенні ренесансних ідей в Україні. Юрій Дрогобич. Павло Русин.

Філософські ідеї та полемічна діяльність Івана Вишенського. Філософська думка у братських школах. Філософський аспект реформаційних ідей. Суспільно-політичний зміст полемічної літератури. Іван Вишенський та спорідненість його вчення з ідеями Реформації.

Гуманістичні погляди та філософія держави С. Оріховського-Роксолана. Рання гуманізм в Україні та його представники. С.Оріховський-Роксолан: розробка теорії природного права, інтерпретація концепції суспільного договору. Роль моралі в суспільстві.

Філософська складова доби українського Бароко. Своєрідність філософії доби бароко. Антропологічна спрямованість барокової філософії. Найпомітніші діячі українського бароко. Образ ідеальної людини та ідеальної спільноти.

Становлення професійної філософсько-теоретичної думки в Україні. Києво-Могилянська академія та її роль у розвитку філософських ідей в Україні. Натурфілософська,

гносеологічна та етична проблематика в філософських курсах академії. Проблеми людини і історії в курсах Києво-Могилянської академії.

Філософські погляди Т. Прокоповича. Проблеми логіки і гносеології, онтологія і натурфілософія, етика і політика Т.Прокоповича. Заперечення провідної ролі духовництва у суспільному житті, Проблеми взаємодії людини та держави, держави й церкви. Раціоналізація православ'я у вченні Т.Прокоповича.

Філософія Г.Сковороди. Платонізм та стоїцизм як джерела філософської спадщини Сковороди. Життя як спосіб філософування. Вчення Г.Сковороди про дві натури і три світи. Критика схоластики у Г.Сковороди. Проблема людини і «філософія серця». Проблеми пізнання, самопізнання і богопізнання у творчості Г.Сковороди. Споріднена праця.

Романтизм і становлення національної свідомості в українській філософській традиції. Західноєвропейські витоки українського романтизму. Український романтизм в Західній Україні: М.Шашкевич, Я.Головацький. Східний варіант українського романтизму: М.Гоголь, М.Костомаров, П.Куліш, Т. Шевченко. Діяльність Кирило-Мефодіївського братства.

«Філософія серця» П.Юркевича. Розвиток філософських традицій Києво-Могилянської академії в філософії П.Юркевича. Вчення про ідею. Трактатування філософії І.Канта. Критика антропологічного матеріалізму. Феномен П.Юркевича і українська духовність.

Рецепції німецької класичної філософії в українській духовній традиції XIX ст. Критика агностицизму І. Канта в філософії П. Лодія. Проблема пізнання у Йогана Баптиста Шада. Внутрішній динамізм, цілісність мікро- і макрокосмосу в філософії Д. Веланського. Проблема людини у Д. Веланського.

Гегельянські впливи в Україні і творчість С. Гогоцького. Критика агностицизму Канта. Етика моральної мотивації С. Гогоцького. Критика Гегеля у С. Гогоцького. Принцип естетизму С. Гогоцького.

Проблема походження мови у філософії О.Потебні. Дослідження О.Потебні про походження мови, про взаємозв'язок мови і мислення. Мова – породження «народного духу». Вчення О.Потебні про слово як формоутворюючий чинник міфу, фольклору, науки. Лінгвістична концепція міфу.

Філософія Д.Чижевського. Загальна характеристика творчості та життєвого шляху. Розробка питань онтології та гносеології. Філософія культури. Історія філософії. Д.Чижевский про риси української ментальності.

Філософія І.Франка. Філософія національної ідеї І. Я. Франко: проблема визначення філософського світогляду. Ідея «надлюдини» в творчості І. Франка. Ідея національного месіанізму. Діалектика відносин національний герой і народ в науковій публіцистиці та філософських поемах І. Франка. Ніцшеанство в українській філософській культурі.

Неоромантизм Л. Українки. Естетика Л. Українки.

В. Вернадський: філософські роздуми про життя, всесвіт, ноосферу. Соціально-політичні погляди: лібералізм і автономія.

Філософська думка представників української діаспори. Філософія національної ідеї Д. Донцова. Роль і значення національної еліти в процесі державотворення. Історіософія та поняття націй В. Липинського. Філософські ідеї в творчості І. Лисяка-Рудницького. Осмислення українського національного характеру у О. Кульчицького і М. Шлемкевича. Роль і значення традицій у формуванні національної свідомості. Загальносвітове і національне у розвитку філософських ідей у роботах Д. Чижевського. Специфіка українського національного характеру у філософії.

Філософські традиції Новоросійського (Одеського) університету М.Грот в Імператорському Новоросійському університеті. Н.Ланге – синтез філософії, логіки, психології.

Розвиток духовної культури України у XIX- XX- ст. Соціально-філософська думка В. Винниченка: проблема соціальної і національної нерівності. Антропологічна проблематика, увага до внутрішнього світу людини, до розгадування таємниці власного Я. Етика конкордизму В. Винниченка. Циклічна модель історії у М. Хвильового. Народ і творча інтелігенція в соціально-філософських поглядах М. Хвильового.

Специфіка філософських пошуків в сучасній українській культурі. Гносеологічні погляди П.Копнина, М.Тарасенко. Культуроцентризм В. Горського і переосмислення лінійного погляду на розвиток історії філософії. О.Забужко і процес «деміфологізації» в сучасній філософській культурі

України. Переосмислення місця і значення української культури в філософських роботах М. Поповича. Філософський космос С.Кримського. Світоглядно-онтологічний напрямок сучасної української філософії (В.Шинкарук, В. Іванов, Є.Бистрицький, С.Пролеєв). Філософсько-антропологічна традиція (В.Табачковський, Н.Хамітов). Філософія діалогу (В.Малахов). Феноменологічний рух в сучасній українській філософії (А.Богачев, В.Кебуладзе, Н.Іванова-Георгієвська), школа системного аналізу в Одесі (А.Уйомов, Л.Терентьева, А.Цофнас)

Розділ V – історія російської філософії

Філософська думка епохи російського Просвітництва (XVIII ст.). Виникнення світської філософії (філософські погляди В.Н. Татищева, М.М. Карамзіна, А.Д. Кантеміра, М.В. Ломоносова). Формування двох напрямків професійної філософії в Росії (духовно-академічної та університетської). Релігійна філософія. «Вчені монахи». Філософія російського масонства. Основні напрямки російської філософської думки у другій половині XVIII ст.: ліберально-правовий (С.Є.Десницький, Н.І.Новіков, Я.П.Козельський), радикально-демократичний (М.О. Радищев).

Філософія слов'янофільства: загальна характеристика та основні ідеї. Особливості філософії слов'янофілів. Вчення О.С. Хом'якова про соборність: гносеологічний і богословський аспекти. Філософські погляди І.В. Киреевського, К.С. Аксакова і І.С. Аксакова, Ю.Ф. Самаріна.

Філософія російського західництва: ліберальний та радикальний напрями. Російський лібералізм, його зв'язок з консерватизмом. Філософія К.Д. Кавеліна Б.М. Чичеріна. Революційний демократизм (різничинство). Еволюція філософських поглядів В.Г. Белінського. Філософія О.І. Герцена. Філософія М.Г. Чернишевського. Мислителі «школи Чернишевського»: М.О. Добролюбов, Д.І. Писарев, М.О. Антонович.

Філософія народництва. Народницький рух і його основні філософські напрямки. Провідні народницькі течії: анархістський (М.О. Бакунін), змовницький або бланкістський (П.М. Ткачов), революційно-просвітницький (П.Л. Лавров) і ліберальний (М.К. Михайловський).

Філософія російського марксизму: становлення та ідейні тенденції. Рецепція основних ідей філософії марксизму в Росії. «Ортодоксальний марксизм» (Г.В.Плеханов, В.І.Ульянов). Об'єктивістський варіант марксизму: «критичний» (неокантіанський або легальний) марксизм (С.М.Булгаков, М.О.Бердяєв, Л.С.Франк та ін.), економізм, меншовизм. Активістський варіант марксизму: позитивістський (О.О.Богданов, В.О. Базаров, П.С.Юшкевич та ін.); «богобудівницький» і ніцшеанський марксизм (А.В.Луначарський, М.Горький).

Російський космізм: філософські засади, основні напрямки. Філософія «спільної справи» Н.Ф. Федорова. Космічна філософія і астросоціологія К.Е. Ціолковського. Філософські погляди В.І. Вернадського: ідея ноосфери.

Російська консервативна філософія історії: М.Я. Данилевський та К.М.Леонтєв. Філософсько-історична концепція М.Я. Данилевського: концепція «культурно-історичних типів» Філософія К.М.Леонтєва, циклічна («триєдина») модель культурно-історичного процесу.

Релігійно-філософські пошуки російської літератури: Ф.М. Достоевський та Л.М.Толстой. Проблема людини у творчості Ф.М.Достоевського: антиномія і драма людського існування, проблеми свідомості, пізнання і сенсу життя. Ідея народу як «грунту» історії і носія духовних цінностей. Світогляд Л.М. Толстого: особливості філософського мислення. Пошуки нової релігійної віри і сенсу життя, етика ненасильства.

Філософія В.С. Соловйова. Духовна еволюція В.Соловйова, періодизація його творчості. Гносеологія Соловйова. Метафізика всеєдності: онтологічний та софіологічний аспекти. Вчення про Абсолют; концепція Боголюдства. Етика Соловйова. Історіософія.

Софіологія: основні ідеї та представники. Особливості софіологічного вчення. Філософія С.М. Булгакова. Софіологічне тлумачення історії. Релігійно-філософська спадщина П.О. Флоренського. Антиномічна діалектика як метод і стиль мислення. Символістська онтологія Флоренського.

Особливості російського екзистенціалізму та персоналізму: М.О.Бердяєв. Поняття «свобода», «творчість», «установка духу» як центральні категорії філософії М.Бердяєва. Види свободи. Концепція особистості. Антроподицея. Есхатологічна філософія історії Бердяєва.

Г.В.Флоровський: Філософсько-богословські погляди. Історична філософія та богослов'я історії. Християнський персоналізм та антропологія. Концепція «неопатристичного синтезу».

Філософія Лева Шестова. Парадокс як спосіб філософування. Критика Л.Шестовим підстав раціоналізму, основних принципів і категорій наукового мислення. Проблема прикордонних ситуацій: відчай, страх і переживання втрати ґрунту.

Інтуїтивізм в російській філософській традиції: М. Лоський, С.Л.Франк. «Координаційна» теорія сприйняття М.Лоського. Види пізнання: інтелектуальна інтуїція, дискурсивне мислення, містична інтуїція. Пізнання як інтуїція (інтуїтивістська гносеологія). С.Л.Франка. Онтологічні умови можливості інтуїції.

Традиції російської філософії в еміграції та в радянський період. Основні закордонні центри російської філософії: Париж, Прага, Берлін, США. Філософсько-культурологічні та богословські традиції Новоросійського університету (Одеса) в еміграції (Н. Кондаков, П. Біцилли, Г. Флоровський). Основні напрямки емігрантознавства у філософському аспекті. Філософсько-інтелектуальна спадщина О. Лосева, С. Аверинцева, М.Бахтина, В. Бібіхіна, С Хоружего.

Розділ VI - сучасна західна філософія

Поняття сучасної західної філософії: хронологічні кордони, особливості. Поняття «сучасної західної філософії», її обсяг та хронологічні рамки. Філософія як історія сама себе або історія як філософія, як думка. Проблема демаркації сучасної філософії та філософії класичної.

Філософія А. Шопенгауера: характеристика «уявлення» та «волі». Шопенгауер та німецька класична філософія. «Світ як воля та уявлення»: уявлення та область його існування, воля та її «ступені об'єктивності». Платонізм у Шопенгауера. Етичне та естетичне вчення Шопенгауера.

С. К'єркегор та специфічні риси його філософії. Головні події та стадії духовного розвитку К'єркегора. Основні проблеми: безумовна свобода особистості та пошук шляхів її знаходження, індивідуальність як антитеза абстрактності й загальності, естетичне/етичне та релігійне як категорії. Якісна діалектика та діалектика душевних переживань. Знаходження себе як кінцева ціль розвитку.

Гегельянство і К.Маркс. Загальна характеристика діалектичного матеріалізму. Взаємовідношення держави та релігії – головне коло питань правих и лівих гегельянців. Гегелівська філософія як раціональна форма богослов'я. Відмова від діалектики. Ранній К.Маркс і ліве гегельянство. Проблеми історії та форм суспільного буття. Взаємовідношення форм суспільного виробництва та виробничих відношень (базису) і форм ідеології (надбудови). Проблема особистості в історії і проблема відчуження.

Основні форми філософії позитивізму. Загальна характеристика: відмова від пошуків першопричин, будь-яких субстанціальних початків, скасування метафізики. О.Конт, Д.С.Міль, Г.Спенсер. Ідея стадій розвитку людського суспільства, проблеми індуктивної логіки, ідея суспільної еволюції.

«Філософія життя». Загальний аналіз напрямку та його головних представників. Загальна характеристика напрямку. В. Дільтей. Головні проблеми та ідеї: контекстуальність внутрішнього душевного життя; ідея герменевтики та ін. Ф. Ніцше: три головних періоду творчості. Теорія пізнання. Переоцінювання всіх цінностей. Ідея вічного повернення. «Воля до влади». Проблема інтерпретації філософської спадщини Ф. Ніцше у ХХ ст. А. Бергсон і взаємовідношення інтелекту та інтуїції. «Тривалість» та її інтерпретації. «Творча еволюція». Г. Зіммель та О. Шпенглер.

Феноменологія. Гуссерлівський проект перетворення філософії у точну науку. Психологізм та антипсихологізм у філософії початку ХХ ст. Основні етапи життя і творчості Е. Гуссерля. «Логічні дослідження» – головне коло проблем та рішень. Феноменологічний проект Е.Гуссерля: праці 1910 – 1920-х гг. Поняття феноменологічної й трансцендентальної редукції. Поняття «феномен»: шари феномена, «значення» як конституйоване відношення до об'єкта. «Ноема» і «ноезіс». Проблема інтерсуб'єктивності. Пізній Е.Гуссерль: проблематика «Кризи...». Поняття «історизму» та «життєвого світу». Доля вчення Е.Гуссерля.

Логічний позитивізм як філософська течія та його головні проблеми. Виникнення та розвиток неопозитивізму, його головні характерні риси, коло пошуків, проблем та їх розв'язання. «Віденський гурток» та Берлінське філософське товариство. Львівсько-варшавська школа.

Внесок неопозитивізму у філософію науки. Проблема «верифікації» та протокольних речень. К. Поппер, Б. Рассел, аналітичний рух у Кембриджі та Оксфорді, філософія повсякденної мови. Концепція розвитку науки Т. Куна. Методологічний плюралізм П. Фейерабенда.

Розуміння Л. Вітгенштейном задач та методів філософії у «Логіко-філософському трактаті». Поняття кордону у філософії І. Канта та у Л. Вітгенштейна. Проблема причинності. Поняття «тавтологія» та його роль у концепції «Логіко-філософського трактату». Проблема «логічного простору» та її місце у «Логіко-філософському трактаті». Специфічне поняття «досвіду» та основні його характеристики у концепції Вітгенштейна. Проблема значення та її вирішення у логічному світі «Логіко-філософського трактату».

Філософія Б. Рассела. Головні ідеї Б. Рассела: співвідношення філософії та науки, теорія типів, логічний атомізм та ін.

Філософія екзистенціалізму у Франції та Німеччині. Головне коло філософських проблем К. Ясперса. Життя як корабельна аварія та крах екзистенції. Осьовий час та проблема сенсу історії. Життя та філософські пошуки М. Гейдеггера. Проблема метафізики та переосмислення феноменології. Праці Гейдеггера останніх років Специфічні риси французької екзистенціальної філософії. А. Камю и проблема абсурду людського життя. Ж. П. Сартр: проблема буття і Нічого. Проблема іншого, буття-у-собі, буття-для-себе та буття-для-іншого. Екзистенціалізм – це гуманізм.

Поняття «буття», «сущого», «екзистенції» у філософії М. Гейдеггера. «Буття та час»: буття-у-світі, буття-з-іншим, турбота, мужність та страх. Проблема буття та сутності.

Гейдеггер про категорії та екзистенціали людського існування. Поняття «онтичного» та «онтологічного» в філософії М. Гейдеггера. Задача аналізу присутності. Буття-в-світі як основа улаштування присутності. Світність світу. Буття-у як таке. Турбота як буття присутності.

Західноєвропейська релігійна філософія у ХХ столітті (неотомізм, релігійний екзистенціалізм, інтуїтивізм). Г. Марсель та проблеми християнського «неосократизму». Християнська філософія у ХХ столітті та її загальні проблеми. Філософія як релігійна ідеологія. Діяльність Ватикану та її вплив на філософську думку. Несхоластична філософія у Франції: Ж. Марітен. Е. Жільсон. Томізм як віковична філософія шукання.

Герменевтика як напрямок у філософії ХХ століття. Поняття герменевтичного кола. Філософська герменевтика та її проблеми: що таке герменевтичне коло, «перед поняття», «передсуди» та іншість тексту. Інтерпретація як проблема. Історія герменевтики у загальних рисах і пошуки Г.- Г. Гадамера. Теорія «досвіду». Герменевтика як онтологія – новий рівень розуміння тексту та світу. П. Рікер та подальший розвиток герменевтичної теорії. Конфлікт інтерпретацій.

Структурна антропологія К. Леві-Строса. Поняття «структура» та його використання у науці та філософії. К. Леві-Строс та антропологічний структуралізм. Елементарні структури споріднення та структура суспільства. Структура міфу.

Проблема людини у постструктуралізмі. «Смерть» людини. М. Фуко та структуралізм в історії: епістемологічні структури, «дискурсивні практики». Ж. Лакан та структуралізм у психоаналізі. Особливості позиції постмодернізму в розумінні світу, людини і завдань філософії. Постмодерністська розробка проблеми бажання (Ж. Дельоз, Ф. Гваттарі). Перехід до плюралістичного і толерантного філософствування. Інтегративні тенденції розвитку. Прагнення до комплексного дослідження світу. Філософія «реконструкції» Ж. Деріда.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ДЕРЖАВНОГО ІСПИТУ З «ІСТОРІЇ ФІЛОСОФІЇ» 2020-2021 рр.

1. Генезис індійської філософії.
2. Буддизм як релігійно-філософська система. Філософські школи буддизму.
3. Основні проблеми філософії санкх'я.
4. Філософія джайнізму та адвайта веданти.
5. Особливості філософії вішішта-адвайта веданти та двайта-веданти.

6. Особливості китайської філософії (конфуціанство та даосизм).
7. Виникнення філософії в Стародавній Греції.
8. Проблема буття в ранній античній філософії: Елейська школа, Геракліт, Емпедокл.
9. Проблема буття в ранній античній філософії: («атоми», «гомеомерії», «числа»).
10. Філософія Сократа і сократичних шкіл.
11. Проблема буття у філософії Платона і Аристотеля.
12. Етика Платона і Аристотеля.
13. Практична філософія скептиків, стоїків та епікурейців.
14. Філософія неоплатонізму та його представники.
15. Періодизація філософії середніх віків, основна проблематика кожного з періодів.
16. Східна і західна патристика: хронологічні рамки, персоналії, основна філософська проблематика.
17. Роль Аврелія Августина в розвитку філософії середніх віків.
18. Схоластична філософія: метод, основні проблеми, періодизація.
19. Принципи «Вірую, щоб розуміти» і «Розумію, щоб вірити» в європейській філософії середніх віків.
20. Містична філософія середніх віків: основні проблеми та персоналії.
21. Місце Фоми Аквінського у розвитку філософії середніх віків.
22. Ранній італійський гуманізм і християнський гуманізм північного Відродження .
23. Ренесансні неоплатонізм і перипатетизм.
24. Натурфілософія XVI ст.
25. Проблема людини й соціально-політичні вчення доби Відродження.
26. «Велике відновлення наук» Ф.Бекона.
27. Р.Декарт як основоположник Нової філософії. Послідовники й критики Декарта.
28. Номіналізм філософського вчення Т.Гоббса. «Левіафан».
29. Пантеїстичне вчення Б.Спінози про субстанцію.
30. Сенсуалістична епістемологія Дж.Локка. Теорія держави.
31. Плюралістична метафізика Г.Лейбніца. «Теодицея».
32. Суб'єктивізм і номіналізм Дж.Берклі. Вплив на ранню американську філософію.
33. Скептицизм Д.Юма й спроба його подолання Шотландською школою «загального почуття».
34. Філософія американського й французького Просвітництва XVIII ст.
35. Німецька класична філософія: сутність та визначальні риси.
36. «Трансцендентальний критицизм» І.Канта. Вчення про категорії в трансцендентальній аналітиці І. Канта.
37. Поняття пізнання та знання у І. Канта.
38. Основні завдання та структура «Критики чистого розуму» І. Канта.
39. «Критика практичного розуму» І. Канта: її основні ідеї та структура.
40. Основні ідеї «Науковчення» І.Г. Фіхте.
41. Еволюція філософських поглядів Ф.В.Й. Шеллінга.
42. Абсолютний ідеалізм Г.Гегеля: його основні ідеї і поняття. Метод і система Г.Гегеля.
43. «Антропологічний матеріалізм» Л. Фейербаха.
44. Нація і феномен національної філософії (на матеріалах української філософської традиції).
45. Філософські пошуки доби Київської Русі.
46. Розвиток ренесансних ідей в духовній культурі України. Полемічна діяльність І.Вишенського, філософія держави С. Оріховського-Роксолана.
47. Філософська складова доби українського Бароко. Становлення професійної філософсько-теоретичної думки в Україні (Т. Прокопович).
48. Феномен і значення постаті Г.С. Сковороди та його вчення в українській філософії.

49. Романтизм і становлення національної свідомості в українській філософській традиції (М.Гоголь, Кирило-Мефодієвське братство, «філософія серця» П. Юркевича).
50. Рецепції німецької класичної філософії в українській духовній традиції XIX ст. (П.Лодій, Й.Б.Шад, Д.Веланський, С.Гогоцький).
51. Проблема походження мови у філософії О. О. Потебні.
52. Філософія національної ідеї І.Я. Франко: проблема визначення філософського світогляду
53. Філософія представників української діаспори (Д. Донцов, В. Липинський, І. Лисяк-Рудницький, О. Кульчицький, М. Шлемкевич, Д.Чижевський).
54. Сучасний стан української філософії. П.Копнін, В.Шинкарук, В.Горський. А.Уємов, С.Кримський, М.Попович, С.Павличко, О Забужко.

55. Філософська думка епохи російського Просвітництва (XVIII ст.).
56. Філософія слов'янофільства та російського західництва: загальна характеристика та основні ідеї.
57. Російський космізм: філософські засади, основні напрямки.
58. Російська консервативна філософія історії: М.Я. Данилевський та К.М.Леонтьєв.
59. Релігійно-філософські пошуки російської літератури: Ф.М. Достоевський та Л.М. Толстой.
60. Софіологія: основні ідеї та представники .
61. Особливості російського екзистенціалізму: М.О. Бердяєв , Л. Шестов.
62. Інтуїтивізм в російській філософській традиції: М. О. Лоський, С. Л. Франк.

63. Сучасна західна філософія: поняття, хронологічні межі, характерні особливості.
64. Філософський песимізм А. Шопенгауера.
65. С. К'єркегор як попередник екзистенціалізму.
66. Філософія марксизму й її сучасні рецепції (неомарксизм, пост марксизм).
67. Філософія життя: основні представники (Ф. Ніцше, В. Дільтей, О. Шпенглер, А. Бергсон, інші) й ключові ідеї.
68. Неокантіанство: Баденська та Марбурзька школи.
69. Неопозитивізм: основні представники та ключові ідеї.
70. Л.Вітгенштайн: теорія відбивання («Логіко-філософський трактат») та її критика («Філософські дослідження»).
71. Феноменологія Е. Гуссерля.
72. Фундаментальна онтологія М. Гайдеггера.
73. Екзистенціалізм релігійний і атеїстичний.
74. Філософська герменевтика.
75. Структуралізм (Ф. де Сосюр, К. Леві-Строс, Л. Альтюсер, Ж. Лакан, інші).
76. Постструктуралізм і постмодернізм (Р. Барт, Ж. Дерріда, Ж. Делез, Ж. Бодріяр, М. Фуко, Ж.-Ф. Ліотар, інші).

ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

Загальна література

1. Бичко, А.К., Історія філософії [Текст] / А.К. Бичко, І.В. Бичко, В.Г. Табачковський. К.: ЦУЛ, 2001. 648 с.
2. Вандишев, В.М. Філософія: екскурс в історію вчень і понять [Текст]: навч. посіб. / В.М. Вандишев.- К.: Кондор, 2005. 474 с.
3. Історія філософії: Підручник / Ярошовець В.І., Бичко І.В., Бугров В.А. та ін.; за ред. В.І.Ярошовця. К.: Вид. ПАРАПАН, 2002. 774 с.
4. Лютий Т. Пригоди філософських ідей Західного світу (від давнини до сучасності). К.:Темпора, 2019. 384 с.
5. Петрушенко, В.Л. Філософія: Курс лекцій. Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти III-IV рівнів акредитації [Текст] / В.Л. Петрушенко Львів: Новий світ - 2000, Магнолія плюс, 2003. 448 с.

6. Татаркевич, В. Історія філософії [Текст]: в 3-т. / Вл. Татаркевич. – Т. 1: Антична і середньовічна філософія. Львів: “Свічадо”, 1997. 456 с.
7. Філософський енциклопедичний словник: енциклопедія [Текст] / НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди; голов. ред. В. І. Шинкарук. Київ: Абрис, 2002. 742 с.
8. Філософський енциклопедичний словник: енциклопедія [Текст] / НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди; голов. ред. В. І. Шинкарук. – Київ: Абрис, 2002. - 742 с.
9. Європейський словник філософій. Лексикон неперекладностей Том перший. Наукові керівники проекту: [Барбара Кассен](#) і Константин Сігов / Пер. з франц. К.: Дух і літера, 2009. 576 с.
10. Європейський словник філософій: Лексикон неперекладностей. Том другий. Наукові керівники проекту: [Барбара Кассен](#) і Константин Сігов / Пер. з франц. К.: Дух і Літера, 2011. 488 с.
11. Європейський словник філософій: Лексикон неперекладностей. Том третій. Наукові керівники проекту: Барбара Кассен і Константин Сігов / Пер. з франц. К.: Дух і Літера, 2013. 328 с.
12. Європейський словник філософій: Лексикон неперекладностей. Том четвертий. Наукові керівники проекту: Барбара Кассен і Константин Сігов / Пер. з франц. К.: Дух і Літера, 2016. 440 с.

Література за розділами

Розділ I - філософія Сходу.

Підручники:

1. Бойченко Олександр Іванович. Філософська антропология давнього Китаю [Текст] / О. І. Бойченко ; НАН України, Центр гуманіт. освіти. К. , 2003. 216 с.
2. Бродов В.В. Истоки философской мысли Индии. Йога: методология практических занятий. М.: Издательство МГУ, 1990. 224с.
3. Лысенко В.Г., Терентьев А.А., Шохин В.К. Ранняя буддийская философия. Философия джайнизма. М.: Издательская фирма «Восточная литература» РАН, 1994. 383 с.
4. Ермакова Т.В., Островская Е.П., Рудой В.И. Классическая буддийская философия. СПб.: Издательство "Лань", 1999. 544с.
5. Томпсон М. Т56 Восточная философия/Пер. с англ. Ю. Бонда рева. М.: ФАИР-ПРЕСС, 2000. 384 с.
6. Чаттерджи С., Датта Д. Введение в индийскую философию. М., 1955. 376 с.

Тексти:

1. Радхакришнан С. Индийская философия. М., 2008. 1008с.
2. Древнеиндийская философия. Начальный период: пер с санскрита / Подгот. текста и коммент. В. В. Бродова М., 1972. 272с.

Розділ II – антична та середньовічна філософія.

Підручники:

1. Александрова О.В. Філософія Середніх віків та доби Відродження 16 [Текст]: Підручник / О.В. Александрова. К.: Видавець ПАРАПАН, 2002. 169 с.
2. Вершина В. А. Посібник до вивчення курсу «Філософія середніх віків та Відродження» [Текст] / В. А. Вершина. Д.: РВВ ДНУ, 2015. 24с.
3. Жильсон Э. Философия в средние века. М.: Культурная Революция, Республика, 2010.- 678 с.
4. Огородник В.В. Основні риси та проблематика філософії Відродження: Конспект лекцій. Чернівці, 2000. 96с.
5. Реале Дж., Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней. Том 1. Античность. Санкт-Петербург: ТОО ТК "Петрополис", 1997. 336 с.
6. Реале Дж., Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней. Том 2. Средневековье. Санкт-Петербург: ТОО ТК "Петрополис", 1995. 368 с.
7. Соколов В. В. Средневековая философия. М., 1979. 448с.
8. Целлер Э. Очерк истории греческой философии.- СПб., 1996. 296с.
9. Кунцман П., Буркард Ф.-П., Видман Ф. Философия: dtv- Atlas: Пер с нем. М., 2002. 268 с.

10. Сабадаш Ю. С. Гуманізм як феномен італійської культури : монографія. К.: ДАКККіМ, 2008. 361 с.
 11. Пролеєв С. История античной философии. К., 2001. 512 с.
 12. Шевцов С. П. Курс лекций по истории философии. Часть 1. Античность и Средние века: Навчальний посібник / С. П. Шевцов. Одеса: ФЛП «А.С.Фридман», 2009. 330 с.
- Тексти:
1. Абеляр, Пьер. История моих бедствий. (Любое издание. Напр.: Петр Абеляр. История моих бедствий. М.: Изд-во АН СССР, 1959. С. 9 – 60.)
 2. Аверинцев С. С. Греческая «литература» и ближневосточная «словесность» (Противостояние и встреча двух творческих принципов) // Вопросы литературы, 1971, № 8, С. 40 – 68; Сб. Типология и взаимосвязь литератур древнего мира. М., 1971. С. 206 – 266; Аверинцев С. С. Риторика и истоки европейской литературной традиции. М., 1996. С. 13 – 77.
 3. Аристотель. Метафизика. Кн. I. / Аристотель. Соч. в 4-х тт. Т. 1. М.: Мысль, 1975. С.65 – 93.
 4. Аристотель. Поэтика. (Любое издание, напр.: Аристотель. Соч. в 4-х тт. Т. 4. М.: Мысль, 1984. С. 645 – 680.)
 5. Блаженный Августин (Аврелий Августин). Исповедь. (Любое издание. Напр.: Блаженный Августин. Творения. Т. 1. Об истинной религии. СПб: «АЛЕТЕЙЯ». К.: УЦИММ-Пресс, 1998. С. 469 – 741.)
 6. Дионисий Ареопагит. Мистическое богословие. (Любое издание. Напр.: Мистическое богословие. К.: Путь к истине, 1991. С. 3 – 10.)
 7. Из произведений Фомы Аквинского / Боргош Ю. Фома Аквинский. Пер. с польск. М. Гуренко. М.: «Мысль», 1975. С. 141 – 176.
 8. Ксенофонт. Пир / Ксенофонт. Воспоминания о Сократе. М.: Наука, 1993. С.160 –196.
 9. Дынник М.А. Материалисты Древней Греции. Собрание текстов Гераклита, Демокрита и Эпикура. (Общая редакция и вступительная статья Дынника М.А. М.: Государственное издательство политической литературы, 1955.- 239 с.
 10. Мак'явеллі Н. Флорентійські хроніки; Державець [Текст] / Н. Мак'явеллі / Пер. з іт. А. Перепадя. К.: Основи, 1998. С. 393-463.
 11. Монтень М. Проби / В 3-х т./ Переклад О. Хоми. К.: "Дух і літера". Т.1, 2005; Т.2, 2006; Т. 3, 2007).
 12. Платон. Государство. Кн. 6. / Платон. Соб. соч. в 4-х тт. Т. 3. М.: Мысль, 1994. С.262 – 295.
 13. Платон. Евтифрон / Платон. Соб. соч. в 4-х тт. Т.1. М.: Мысль, 1990. С. 295 – 313.
 14. Платон. Пир / Платон. Соб. соч. в 4-х тт. Т. 2. М.: Мысль, 1993. С. 81 –134.
 15. Платон. Протагор / Платон. Соб. соч. в 4-х тт. Т.1. М.: Мысль, 1990. С. 418 – 476.
 16. Платон. Федр / Платон. Соб. соч. в 4-х тт. Т.2. М.: Мысль, 1993. С. 135 – 191.
 17. Сенека. Нравственные письма к Луцилию. Письма 1 - 10. (Любое издание. Например: Сенека. Нравственные письма к Луцилию. Трагедии. М.: Худож. лит., 1986. С. 33 – 50.)
 18. Фрагменты ранних греческих философов. Ч. 1. От этических теокосмогоний до возникновения атомистики. М.: Наука, 1989.
 19. Ямвлих. Теологумены арифметики / Лосев А. Ф. История античной эстетики: Последние века. М.: Искусство, 1988. С. 395 – 419.

Розділ III – філософія Відродження, Нового часу та німецької класичної філософії.

Підручники:

- 1 Гулыга А. В. Немецкая классическая философия. - 2-е изд., испр. и доп. М.: Рольф, 2001. 416 с.
- 2 Кузнецов В.Н. Немецкая классическая философия второй половины XVIII - начала XIX века. М.: Высш. шк. , 1989. 480 с.
- 3 Антисери Д. , Реале Дж. Западная философия от истоков до наших дней. От Возрождения до Канта / В переводе и под редакцией С. А. Мальцевой. С-Петербург, "Пневма", 2002, 880 с.
- 4 Сабадаш Ю. С. Гуманізм як феномен італійської культури : монографія. К.: ДАКККіМ, 2008. 361 с.

5 Соколов В. В. Европейская философия XV – XVII вв. - М., 1984. 448с.

Тексти:

1 Беркли Дж. Трактат о принципах человеческого знания / Беркли Дж. Сочинения. М.: Мысль, 1978. С. 149 – 248.

2 Абельяр П. История моих бедствий. М.: Изд-во АН СССР, 1959. 256 с.

3 Бурхард Я. Культура Возрождения в Италии. М.М.: Юрист, 1996. Гл. I. Государство как произведение искусства. С. 8 – 88.

4 Гегель Г. В. Ф. Эстетика Введение., Ч. 1. Введение. / Гегель Г. В. Ф. Эстетика. В 4-х тт. Т. 1. М.: Искусство, 1968. С. 7 – 113.

5 Декарт Р. Рассуждение о методе... / Декарт Р. Соч. в 2-х тт. Т. 1. М.: Мысль, 1989. С. 250 – 273.

6 Мак'явеллі Н. Флорентійські хроніки; Державець [Текст] / Н. Мак'явеллі / Пер. з іт. А. Перепадя. – К.: Основи, 1998. – С. 393-463.

7 Монтень М. Проби / В 3-х т./ Переклад О. Хоми. К.: "Дух і літера", т. 1, 2005; т. 2, 2006; т. 3, 2007.

8 Кант И. Первое введение в критику способности суждения / Кант И. Соч. в 6-ти тт. Т. 5. М.: «Мысль», 1966. С. 99 – 160.

9 Шеллинг В. Ф. Й. Философия искусства. Введение. Ч. I. Раздел 1. / Шеллинг В. Ф. Философия искусства. М.: «Мысль», 1966. С. 47 – 87.

10 Лейбниц Г. Монадология / Лейбниц Г. Соч. в 4-х тт. Т. 1. М.: Мысль, 1982. С. 413 – 429.

11 Шефтсбери. Моралисты. Философская рапсодия... / Шефтсбери. Эстетические опыты. М.: Искусство, 1975. С. 79 – 236.

Розділ IV – історія української філософії.

Підручники:

1. Вандишев В.М. Феномен української філософії: пошук ідей: Монографія. Суми: Вид-во СумДУ, 2009. 144 с.

2. Верба, Григорій Митрофанович. Ключ до християнської філософії Григорія Сковороди ("Сковорода і Біблія". Путівник) [Текст]: монографія/ Г.М. Верба; ДВНЗ "Переяслав-Хмельницький держ. педагогічний ун-т ім. Григорія Сковороди". Центр сквородинознавства. Т.: Астон, 2007. 655с.

3. Возняк Степан Михайлович Філософська думка України: імена та ідеї [Текст]: навч.-метод. посіб./ С.М. Возняк [и др.]; Прикарпатський ун-т ім. Василя Стефаника. 2.вид., доп. Івано-Франківськ : Плай, 2003. 135 с.

4. Горбач, Назар Якович. Специфіка української філософії [Текст] / Н. Я. Горбач. Л. : Каменярь, 2006.- 215 с.

5. Горський, Вілен Сергійович Історія української філософії [Текст]: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В. С. Горський, К. В. Кислюк. К. : Либідь, 2004. 488 с.

6. Горський, Вілен Сергійович. Філософія в українській культурі: (методологія та історія) [Текст]: філос. нариси / В. С. Горський. К. : Центр практичної філософії, 2001. 235 с.

7. Історія української філософії: Підручник / М. Ю. Русин, І. В. Огородник, С. В. Бондар та ін. - Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. - К. : ВПЦ "Київський університет", 2008. - 591 с.

8. Федів Ю. О., Мозгова Н.Г. Історія української філософії: Навч. посібник. К.: Україна, 2001. 512с.

9. Філософська думка в Україні: Біобібліогр. словник / Авт. кол.: В. С. Горський, М. Л. Ткачук, В. М. Нічик та ін. К.: Унів. вид-во «Пульсари», 2002. 244 с.

Тексти:

1. Біографічний підхід у вивченні історії та спадщини Київської духовної академії: збірник наукових праць / упоряд. і відп. ред. М. Л. Ткачук. К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2016. 232 с.

2. Галчева Т., Голубович И. "Понемногу приспособляюсь к "независящим обстоятельствам". П.М. Бицилли и семья Флоровских в первые годы эмиграции / научн. Ред. В.В. Янцен. София: изд-во Солнце, 2015. 320 с.

3. Забужко, Оксана. Філософія української ідеї та європейський контекст. Франківський період [Текст] / О. Забужко. К. : Факт, 2006. 154 с.
4. Історія філософії України. Хрестоматія: Навч. посібник / Упорядники М. Ф. Тарасенко, М. Ю. Русин, А. К. Бичко та ін. К.: Либідь, 1993. 560 с.
5. Історія української філософії: [Текст]: хрестоматія / Львівський національний ун-т ім. Івана Франка; упоряд. М. В. Кашуба. Л. : Видавничий центр ЛНУ ім. І.Франка, 2004. 356 с.
6. Кримський, Сергій Борисович. Під сигнатурою Софії [Текст] / С. Б. Кримський. К. : Києво-Могилянська академія, 2008.- 720 с.
7. Литвинов В. Ренесансний гуманізм в Україні. К.: Видавництво Соломії Павличко "Основи", 2000. 472с.
8. Напередодні апогею: одеськи роки філософа і психолога – професора Миколи Яковича Грота (1883-1886) : монографія/ В. І. Подшивалкіна, І. В. Голубович, М. О. Подрезова [та ін.]; упоряди. В. В. Самодурова, О. С. Мурашко. Авт. вступ. статті І. М. Коваль; наук. Ред.. В. М. Хмарський: відп.. ред. М. О. Подрезова; бібліогр. ред. А. П. Бахчиванжи; ОНУ імені І. І. Мечникова, Наук. б-ка. Одеса: Одеський нац. ун-т, 2016. 456 с. (Розвиток науки в Одеському національному університеті: Вип: Психологія. Філософія.)
9. Научное наследие Н. Н. Ланге в университетской библиотеке [Текст] : монографія / [В. И. Подшивалкіна, Р. Н. Свиначенко, Е. В. Полевщикова ; авт.-сост.: М. В. Алексеенко [и др.] ; науч. ред. В. И. Подшивалкіна] ; Одес. нац. ун-т им. И.И.Мечникова. О. : Астропринт, 2010. 349 с.
10. Оріховський, Станіслав. Твори [Текст] / С. Оріховський ; упоряд., пер. з латин. та старопольск., вступ. стаття, прим., словник імен, назв, термінів В. Литвинов. К. : Дніпро, 2004. 672 с.
11. Проблеми теорії ментальності [Текст] / М. В. Попович [та ін.]; НАН України, Інститут філософії ім. Г. С. Сковороди. К. : Наукова думка, 2006. 406 с.
12. Прокопович, Феофан. Філософські твори в трьох томах. Пер. з латинської. К.: Наук. Думка, 1979. Т. 1. 512 с.
13. Сковорода Г. Твори у двох томах. К.: Обереги, 1994. 528 + 480 с.
14. Сковорода Григорій: ідейна спадщина і сучасність [Текст] / упоряд. С. Л. Йосипенко, Я. М. Стратій ; відп. ред. І. П. Стогній ; Інститут філософії ім. Г.С.Сковороди НАН України, Переяслав-Хмельницький держ. педагогічний ун-т ім. Григорія Сковороди. К. : [б.в.], 2003. 716 с.
15. Сумарокова Л. Н. Філософія в Одессе// Идеи и идеалы. 2013. № 1(15). С.23-30.
16. Табачковський В. Г. У пошуках невтраченого часу. Нариси про творчу спадщину філософів шістдесятників. К.: ПАРАПАН, 2002. 300 с.
17. Філософська освіта в Україні: історія і сучасність : Колективна монографія / за ред. М. Л. Ткачук. К. : ТОВ "Аграр Медіа Груп", 2011. 419 с.
18. Шлемкевич, Микола. Загублена українська людинаК.: МП «Фенікс», 1992. 168 с.
19. Юркевич, Памфіл Данилович. Історія філософії права. Філософія права. Філософський щоденник [Текст] / П. Д. Юркевич ; упоряд. Р. Піч, М. Лук ; заг. ред. В. Нічик. - 3. вид. К. : Редакція журналу "Український Світ" ; К. : Вид-во ім. Олени теліги, 2001. 752 с.
20. Чижевський Д. Філософські твори : у 4 т. / Дмитро Чижевський ; під заг. ред. В. С. Лісового ; Ін-т філософії ім. Г. Сковороди НАН України, Наук. Т-во ім. Шевченка в Америці, Укр. Вільна Акад. Наук (США). Київ : Смолоскип, 2005. Т. 1 : Нариси з історії філософії на Україні. Філософія Григорія Сковороди. 2005. – XXXVIII, 400 с.

Розділ V – історія російської філософії.

Підручники:

1. Евлампиев, И.И. История русской философии : учебное пособие / И.И. Евлампиев. Москва : Высшая школа, 2002. 584 с.
2. Замалеев А.Ф. Курс истории русской философии. М., 1996. 352 с.
3. Зеньковский В.В. История русской философии. М.:Академпроект, Раритет, 2001. 880 с.
4. Лосский Н.О. История русской философии. М., 1991. 480 с.
5. Столович Л.Н. История русской философии. Очерки. М.: Республика, 2005. 495 с.
6. Яковенко Б.В. История русской философии: Пер. с чеш. М.: Республика, 2003. 510 с.

7. Маслин М.А. - История русской философии: Учебник для вузов. М.: Республика, 2001. 639 с.
 8. Кувакин В.А. Мыслители России: Избранные лекции по истории русской философии. Российское гуманистическое общество. Москва., 2005. 474 с.
 9. Русская философия: Энциклопедия/ Под общ. ред. М.А.Маслина. Изд. 2-е. М.:Книжный клуб «Книгобек», 2014. 832 с. .
- Тексти:
1. Аржаковский А. А. Журнал «Путь» (1925-1940): Поколение русских религиозных мыслителей в эмиграции. К.:Феникс, 2000. 654 с.
 2. Бердяев Н.А. Философия свободы // Бердяев Н.А. Философия свободы. Смысл творчества. М.: Правда, 1989 (серия «Из истории отечественной философской мысли»). С. 12-250.
 3. Бердяев Н.А. Истоки и смысл русского коммунизма. М.: Наука, 1990. 224 с.
 4. Соловьев В.С. Критика отвлеченных начал // Соловьев В.С. Полн. собр. соч. и писем в 20-ти тт. Т. 3. М.: Наука, 2001. С. 7-364.
 5. Хомяков А.С. Историософская публицистика // Хомяков А.С. Соч. в 2-х тт. Т.1. Работы по историософии. М.: Московский философский фонд, изд-во «Медиум», 1994 (серия «Из истории отечественной философской мысли»). С. 449-533.
 6. Чаадаев П.Я. Философические письма. Апология сумасшедшего // Чаадаев П.Я. Сочинения. М.: Правда, 1989 (серия «Из истории отечественной философской мысли»). С. 15-138; 139-154.
 7. Чернышевский Н.Г. Эстетические отношения искусства к действительности; Антропологический принцип в философии; О причинах падения Рима; (любые издания).
 8. Шпет Г.Г. Очерк развития русской философии // Шпет Г.Г. Сочинения. – М.: Правда, 1989 (серия «Из истории отечественной философской мысли»). С. 11 – 342.
 9. Флоровский Георгий. Из прошлого русской мысли. М.: Аграф, 1998. 432 с.
 10. Флоровский Г. В. Русская философия в эмиграции/ Под. к публикации П. Гаврилюк// Историко-философский ежегодник. 2013. С. 314-337.

Розділ VI - сучасна західна філософія

Підручники:

1. Бохенский Ю.М. Современная европейская философия. Пер. с нем. М., 2000. М.: Научный мир, 2000. - 256 с.
 2. Зотов А.Ф. Современная западная философия М., 2005. 781с.
 3. "Энциклопедія постмодернізму" / За ред. Ч. Вінквіста і В.Тейлора; Пер. з англ. В.Шовкун; Наук. ред. пер. О.Шевченко. - К.:Видво Соломії Павличко "Основи", 2003. - 503с.
 4. Коплстон Ф. История философии. XX век. Пер. с англ. М., 2002. 269с.
 5. Реале Дж., Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней. Том 4. От романтизма до наших дней. Санкт-Петербург: ТОО ТК «Петрополис», 1997. — 880 с.
 6. Рассел Б. Історія західної філософії. Пер. з англ. К., 1995. 759 с
 7. Современная западная философия. Составители и ответственные редакторы Малахов В.С., Филатов В.П. М.: ТОН. Остожье, 1998. 544 с.
 8. Лютий Т. Пригоди філософських ідей Західного світу (від давнини до сучасності). К.:Темпора, 2019. 384 с.
 9. Європейський словник філософій: Лексикон неперекладностей. Том четвертий. Наукові керівники проекту: Барбара Кассен і Констянтин Сігов / Пер. з франц. К.: Дух і Літера, 2016. 440 с.
- Тексти:
1. Бубер М. Два образа веры [Текст] : пер.с нем. / М. Бубер. - М. : Республика, 1995. - 463 с. - (Мыслители XX века).
 2. Гуссерль Э. Собрание сочинений. Т. 3 (1). Логические исследования. Т. II (1).М.: Гнозис, Дом интеллектуальной книги, 2001. 576 с.
 3. Камю А. Бунтующий человек. Пер. с франц. М., 1990. 385с.
 4. Кьеркегор С. Страх и трепет. Пер. с датск. М., 1993.383с.

5. Ницше Фридрих. Сочинения в 2-х томах. Составитель, редактор и автор примечаний К. А. Свасьян. Перевод с немецкого Ю. М. Антоновского, Н. Полилова, К. А. Свасьяна, В. А. Флёровой. Том 2 (1990). М.: Мысль, 1990. 829с.,

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ДЕРЖАВНОГО ІСПИТУ ЗА ФАХОМ

Програма Державного іспиту за фахом розрахована на студентів, які завершують навчання за першим (бакалаврським) освітнім рівнем. Державний іспит за фахом проводиться у вигляді усного опитування. Студент отримує білет, який містить три усних питання. Розподіл кількості усних питань з кожної дисципліни у загальному обсязі відповідає розподілу цих дисциплін за кількістю годин у навчальному плані підготовки бакалавра.

Критерії оцінки знань при складанні іспиту:

На оцінку «відмінно» (90-100 балів) заслуговує відповідь, яка виявляє всебічне й глибоке знання матеріалу з обраної спеціальності, в тому числі, ґрунтовні знання першоджерел та коментуючої літератури. Ця оцінка передбачає також вільну орієнтацію вступника у загальній проблематиці історії філософії. Відповіді на всі питання білета, додаткові запитання та питання стосовно наукового дослідження повинні мати повний, вичерпний характер.

Оцінка «добре» (75-89 балів) передбачає наявність основних знань в обсязі навчальної програми відповідної спеціальності, знань основних джерел та матеріалів із додаткової літератури, головних проблем обраного напрямку.

Оцінка «задовільно» (60-74 бали) означає, що здобувач посередньо володіє знаннями в обсязі навчальної програми, знає основні першоджерела, обізнаний із проблематикою обраного фаху, але не завжди може застосувати ці знання при аналізі матеріалів.

Оцінка «незадовільно» (35-59 балів) виставляється при недостатності чи відсутності знань першоджерел та основних проблем обраної наукової спеціальності.

Максимально здобувач має можливість отримати 100 балів. Отримані студентом бали з Державного іспиту конвертується як в 100-бальну шкалу, так в шкалу ECTS і національну 5-бальну шкалу (табл. 1).

Таблиця 1

Сума балів, яку отримав студент при складанні усного державного іспиту (національна шкала)	Сума балів, яку отримав студент при складанні усного державного іспиту Стобальна шкала (опитування)		Конвертація суми балів, яку отримав студент при складанні усного державного іспиту ECTS	
5 «відмінно»	90-100		A «відмінно»	
4 «добре»	85-89 «дуже добре»	75-84 «добре»	B «дуже добре»	C «добре»
3 «задовільно»	70-74 «задовільно»	60-69 «допустимо»	D «задовільно»	E «допустимо»
2 «незадовільно»	35-59 незадовільно з можливістю повторного складання	0-34 Незадовільно з обов'язковим повторним курсом	FX незадовільно з можливістю повторного складання	F незадовільно з обов'язкови м повторним курсом